

Оксана Анатоліївна Ковальова,

кандидат психологічних наук,

в.о. вченого секретаря

Інституту обдарованої дитини НАПН України,

м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1774-9937>

УДК 159.923.38;199.928

DOI: <https://doi.org/10.32405/2309-3935-2019-4-111-116>

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ОБ'ЄДНАНИХ АРАБСЬКИХ ЕМІРАТІВ З ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНОСТІ

Анотація.

У статті представлені результати аналізу теоретичних надбань Об'єднаних Арабських Еміратів із вивчення проблеми обдарованості. Автор досліджує уявлення арабських учених щодо феномену обдарованості, особливостей обдарованих дітей і способів їх ідентифікації, а також робить спробу їх узагальнити та порівняти з українськими підходами. У статті наведено ключові тези теорій і концепцій, на яких базується робота з обдарованими дітьми. Описано процедуру ідентифікації обдарованих дітей центру обдарованості і творчості Хамдана ібн Рашида Аль-Мактума.

Ключові слова: обдарованість; креативність; ідентифікація обдарованих осіб; Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ); фонд Хамдана ібн Рашида Аль-Мактума.

Останніми роками Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) позначилися значними досягненнями в технічних і технологічних галузях діяльності, що дало змогу за короткий термін створити інноваційну інфраструктуру для життя людей в Аравійській пустелі з використанням штучного інтелекту в багатьох сферах, зі штучно створеними каналами, островами, парками, полями та навіть дощем. Найпрогресивніша з арабських країн завдяки необмеженим фінансовим можливостям, що пов'язані зі значними запасами нафти, гарному менеджменту та ліберальній політиці, стала економічним і фінансовим центром Близького Сходу. У цій державі з населенням близько 10 млн лише 15 % є громадянами, усі інші – це експати з різних країн, основною мовою спілкування яких стала англійська. Кожний громадянин має право навчатися за державні кошти у будь-яких, навіть, найпрестижніших закладах вищої освіти світу. З 2016 р. у керівництво країною введено дві нові державні посади – міністр щастя та міністр толерантності. Не дивлячись на фізичну та ментальну відстань між нашими країнами та низьку поінформованість українців про життя арабського світу, освітні події світового рівня (наприклад, Премія Global Teacher Prize або Премія ЮНЕСКО – Хамдан ібн Рашид Аль-Мактум за видатну практику в підвищенні ефективності

професійної діяльності вчителів) привертають увагу до системи освіти ОАЕ.

Розвиток національної робочої сили в ОАЕ має високий пріоритет для лідерів цієї країни, що зумовило створення національного плану освіти обдарованих учнів і формування спеціалізованого фонду для фінансування його реалізації [3; 5]. Ми здійснимо спробу відповісти на такі питання. Як в ОАЕ працюють з обдарованими дітьми? Які дії та заходи у цьому напрямі сприяли визначним успіхам у багатьох сферах життя? Пропонована вашій увазі стаття присвячена аналізу теоретичних позицій науковців арабської спільноти щодо розуміння феномену обдарованості, відмінностей обдарованих дітей від інших та ідентифікації обдарованих осіб.

Аналіз здійснено на основі вивчення діяльності Фонду Хамдана ібн Рашида Аль-Мактума, а також колективної праці арабських дослідників «Ключові питання освіти обдарованих осіб» [4], яку було опубліковано на кошти гранту цього фонду на розробку концепції обдарованості та креативності.

Мета статті полягає в тому, щоб розширити уявлення щодо феномену обдарованості й окреслити головні здобутки арабського світу в напрямі його дослідження, які можна впровадити у вітчизняну наукову теорію та практику.

Визначення та види обдарованості. Насамперед потрібно розглянути, яким чином визначається сутність дефініції «обдарованість» арабськими дослідниками. Результати аналізу виявили значний вплив на останніх американської академічної школи.

Самар Хабіб Міклід [8], узагальнюючи світові підходи до визначення обдарованості, пропонує таку класифікацію визначень:

А) психометричні – використовують результати тестів (наприклад, досягнення балу вище 140 шкали інтелекту Стенфорда – Біне та IQ Стенлі);

В) нейробіологічні/когнітивні – ґрунтуються на висновках неврології або когнітивної науки (наприклад, модель Л. Керролла, Г. Гарднера);

С) креативно-продуктивні – використовують вивчення історії творчого та продуктивного життя дорослих (наприклад, Трикільцева модель Дж. Рензулі);

Д) психологічні та соціологічні – висвітлюють ролі як індивіда, так і його оточення в розвитку таланту (наприклад, Танненбаум, Абдул-Хані);

Е) змішані – походять із численних теорій.

Шакір Абдул [9] звертає увагу на те (посилаючись на Фельдмана), що для визначення та визнання обдарованості важливі такі чотири елементи: 1) виняткова та певна мотивація в одній із поведінкових сфер, що визнана актуальною суспільством; 2) відповідне середовище, що збагачує та сприяє обдарованій людині; 3) відмінні навчальні процеси та постійний моніторинг поведінки та знань суспільства; 4) важливість відносної цінності або статусу конкретної форми обдарованості в конкретний час.

Визнаючи те, що сучасна наука перебуває на перехідному етапі від суто інтелектуальної детермінації обдарованості до виявлення її множинної природи, коли перший підхід вже дискредитував себе, а другий ще не довів своєї істинності, вчений користується визначенням обдарованості Національного товариства з вивчення освіти США. Воно сформульовано так: «Обдарованість – характеристика відмінних дітей, чий виняткові можливості дають продемонструвати високу працездатність, високі досягнення в одному з наступних напрямів: загальна розумова здатність, особиста академічна готовність, творче та продуктивне мислення, навички лідерства, візуальні та кінестетичні мистецтва та психомоторні здібності». Вивчення діяльності Фонду Хамдана ібн Рашида Аль-Мактума [3] підтвердило те, що араби використовують американське визначення, а для фінансової підтримки обрали такі актуальні форми обдарованості, як високі досягнення у різних напрямках наук (природничі, математика, технологія, мови та лідерство).

Першочергову увагу в контексті вивчення проблематики близькосхідними науковцями приділено творчості та креативності, причому ці дві де-

фініції використовуються в тексті як синоніми, і, навіть, в деяких випадках, є синонімом до поняття обдарованості. Шакір Абдул [9] вказує на те, що Р. Стернберг і Д. Девідсон в окресленні загальних рис обдарованих осіб практично не розділяли поняття «обдарованість» і «творчість», а також підтримує думку багатьох учених, що поняття «обдарований» необхідно застосовувати для опису лише дітей, тоді як для дорослих потрібно використовувати поняття «творчий». Також на підтвердження цієї тези він наводить класифікацію шести типів зв'язку обдарованості в дитинстві та творчих результатів у дорослих (за М. Нове): 1) обдаровані діти, вирости в мотиваційному оточенні, стали творчими дорослими; 2) обдаровані діти, вирости в мотивуючому оточенні, але не стали творчими дорослими; 3) не обдаровані в дитинстві, вирости в мотиваційному оточенні, стали творчими дорослими (Л. Толстой, Ч. Дарвін); 4) обдаровані діти, вирости не в мотиваційному оточенні, стали творчими дорослими (Ф. Кафка, Бернард Шоу, Ч. Уельс, М. Фарадей); 5) обдаровані діти, вирости не в мотивуючому оточенні, не стали творчими дорослими; 6) не обдаровані в дитинстві, вирости не в мотиваційному оточенні, але виявилися творчими дорослими (Джорж Стівенсон – англійський учений, який винайшов двигун).

Дослідник детально розглядає зв'язки між такими поняттями, як «обдарованість», «креативність», «інновації» та «винахід». Якщо обдарованість, на його думку, є характеристикою людей, які демонструють високий рівень готовності, відомий як виняткова здатність мислити, вчитися чи досягати відмінних результатів. Креативність – це загальна здатність придумувати щось нове, оригінальне, незвичне та корисне. Він поділяє креативність на два види: *інновації* (творче мислення про те, що існує) і *винахідництво* (винахід, якого не існувало). Якщо інновація, згідно з його твердженням, означає використання або розробку нового продукту/продукцію шляхом удосконалення старого у світлі попереднього інноваційного бачення, то винахід означає генерування чи впровадження того, що раніше не вироблялося та не використовувалося. Також, поглиблюючи цю тему, дослідник наводить класифікацію типів або рівнів креативності (за Taylor): 1) *експресивна креативність* – спонтанна та вільна (малюнки дитини); 2) *продуктивна креативність* – пов'язана з виготовленням матеріальних чи культурних виробів або продуктів/продукції, що не були зроблені спонтанно, а за деякими правилами; 3) *винахідницька креативність* – з'являється при створенні нових винаходів та ідей; 4) *інноваційна креативність* – існує у процесі вдосконалення та модифікації вже наявного; 5) *новоявлена креативність* – передбачає створення абсолютно нових принципів, припущень або теорій, зміну когнітивного чи творчого поля.

Відмінності обдарованих осіб. Щодо розуміння відмінностей обдарованих особистостей від інших, необхідно враховувати, що в ОАЕ освіта обдарованих осіб належить до спеціалізованої чи інклюзивної. Тобто, на рівні управління освітою, як і в багатьох розвинених країнах, визнається той факт, що обдаровані діти відрізняються від загалу та потребують спеціальних освітніх програм.

На думку Абдулі Латіфа Мохаммеда Халіфа [1], обдаровані діти мають відмінності в таких сферах: когнітивна, перцептивно-емоційна (чутливість), мотиваційно-ціннісна, загальна активність (збудливість), соціальні відносини.

Досліджуючи характеристики обдарованих осіб, Самар Хабіб Міклід [8] узагальнює міфи про те, що вони: 1) не потребують допомоги інших, тому що повністю можуть покладатися на себе; 2) є однорідною групою і всі дуже успішні; 3) мають менше проблем, ніж їхні ровесники, завдяки високому інтелекту і навичкам, що так чи інакше позбавляють їх від багатьох щоденних неприємностей; 4) мають гарантії щодо світлого майбутнього, оскільки вони мають багато міжнародних можливостей; 5) є автономними та самоорієнтованими, адже знають, в якому напрямі розвиватися; 6) мають соціальне й емоційне зростання на тому ж рівні, що й інтелектуальне та психічне; 7) знервовані та соціально ізольовані; 8) головними цінностями мають їхні здібні; 9) мають бути рольовою моделлю для інших і таким чином повинні брати на себе додаткові обов'язки; 10) можуть зробити інших більш розумними; 11) можуть досягти всього, що забажають; 12) є творчими за своєю природою і їм непотрібно заохочення інших; 13) легко піддаються навчанню у будь-якому класі.

На протигагу хибним уявленням про обдарованих учнів учений вказує загальні факти, зібрані С. Бергер, про те, що вони: 1) часто є ідеалістами та перфекціоністами; 2) чутливі до власних очікувань та очікувань оточуючих, тому почуваються винними, якщо досягають нижчих результатів, ніж очікувано; 3) демонструють незбалансоване зростання розвитку (спостерігається деяка невідповідність між віком, з одного боку, та соціальним, фізичним, емоційним та інтелектуальним рівнем розвитку, з іншого; рівні цих сфер розвитку можуть бути різними); 4) мають різні стилі навчання (деякі з них є планувальниками, які навчаються, дотримуючись певних кроків, інші вчать інтуїтивно, вони можуть не знати про те, як дійти певної вірної відповіді); 5) можуть випереджати у навчанні набагато швидше ровесників, бо знають більше, ніж передбачено навчальним планом, це може призвести до нудьги, що призводить до низьких досягнень; 6) часто думають нестандартними та абстрактними способами, тому їм потрібна допомога в процедурних і організаційних завдан-

нях, зокрема в набутті звичок або підготовці до іспитів; 7) визнають прийнятним лише вищий результат, а все, що менше – означає для них невдачу.

Особливої уваги заслуговують, на думку Емада Абдул-Рахіма [2], «подвійно-виняткові» обдаровані учні, яких від 15 до 20 % від усіх обдарованих. До них належать такі категорії учнів: 1) обдаровані з труднощами в навчанні (проблеми з обробкою та сприйняттям слухової або візуальної інформації, з читанням і письмом, з арифметикою і математикою, з рухом); 2) обдаровані з низьким рівнем досягнень; 3) обдаровані, які страждають від культурної депривації; 4) обдаровані з інвалідністю (фізичні дані, моторика, органи зору або слуху, аутисти тощо).

Ідентифікація обдарованості. Значні успіхи арабських науковців наявні в розробках способів пошуку та ідентифікації обдарованих осіб. Як і вітчизняні науковці, вони стикаються з проблемою відсутності різноманітного діагностичного інструментарію під час переходу від одновимірної (IQ) до багатовимірних концепцій обдарованості. У галузі вивчення обдарованості проблема виявлення потенційно талановитих дітей є актуальною як для арабських учених, так і для українських. Перешкодами до ефективності в цьому напрямі є такі обставини: необхідність визначити належну кількість дітей серед інших, яка ставить на передній план питання справедливості й обґрунтованості вибору; високі фінансові витрати, особливо у великих проєктах; складність процесу і процедури виявлення; відсутність якісних методичних матеріалів за цією темою; довгий період, необхідний для процесу виявлення.

Салех Раді Аль-Шамарі [7] обґрунтовує необхідність для інновацій у процесі виявлення обдарованих осіб, виокремлюючи такі причини: зміна в сприйнятті обдарованості від виключно когнітивної концепції до різноманітності обдарованості; зміни в традиційних ключових компонентах обдарованості (множинний інтелект Г. Гарднера, триархічна теорія інтелекту Р. Стернберга, теорії емоційного, морального, творчого інтелекту тощо); критика щодо вимірювачів традиційних компонентів обдарованості та їх прогнозованості (критика щодо критеріїв академічних досягнень, тестів інтелекту та креативності, експертного оцінювання вчителями); пошук альтернативної методології виявлення, що могла б подолати сучасні перешкоди; розширення розуміння та надання інструментів, що є невичерпними в пізнанні; необхідність знаходження факторів більш відповідних до життя обдарованих учнів; дослідники не знайшли кореляції між успіхами людини в житті та показниками інтелекту (дослідження Л. Термана та ін.). Учений наполягає на тому, що різні види обдарованості вимагають спеціалізованих спонсорських

програм, цілей та інструментів. Неприпустимо, щоб процес ідентифікації продовжував використовувати інструменти, що застаріли.

Пошук альтернативних інструментів у виявленні обдарованості призвели до формування нових тенденцій, важливими з яких є: 1) виявлення обдарованості за допомогою індивідуальних, а не масових тестів інтелекту; 2) динамічний метод оцінювання; 3) використання рис надмірного збудження як показника; 4) ідентифікація за моделлю множинного інтелекту; 5) модель ідентифікації «Турнікет» (RDIM); 6) градуйовані моделі для ідентифікації обдарованих.

Потрібно зазначити, що ці новітні підходи також не позбавлені недоліків, тому використання комплексу різних сучасних методів може сприяти більш ефективному виявленню. На його думку, можна також ввести деякі інноваційні ефекти до комплексного інструментарію, наприклад: додати новий інструмент діагностики; модифікувати інструмент, що традиційно застосовували; запропонувати альтернативну методологію; розглянути новий метод обробки даних; врахувати різні характеристики обдарованих; здійснити глобальний аналіз вимірювань, використаних у процесі ідентифікації тощо.

Серед нових арабських доробок, можна виділити Шніката та Дахама, перший з яких у 2010 р. підготував шкалу зі 135 параграфів для виявлення обдарованих дітей у дитячому садку (шкала містить вісім вимірів: фізичний, емоційний, руховий, особистісний, мовний, когнітивний, соціальний інтереси), а другий – у 2013 р. розробив шкалу поведінкових характеристик відповідно до трифазної теорії інтелекту Р. Стернберга, яка стала основою експертного оцінювання вчителями в початковій школі [7]. Окрім того, Емада Абдул-Рахіма [2] зазначає, посилаючись на численні дослідження, що стандарти ідентифікації обдарованих у віці до 7-ми років не є надійними. Це є можливим лише тоді, коли дитина досягне підліткового віку, тобто в середній і старшій школі.

Заслугує уваги теорія, що майже не використовувалась і не вивчалась на території пострадянських країн, але в світі займає почесне місце серед концепцій обдарованості. Арабські вчені зазначають, що цей підхід є досить перспективним, особливо в напрямі ідентифікації обдарованих осіб [7]. Це теорія потенціалу розвитку (TDP) або теорія позитивної дезінтеграції (TPD) Казіміра Дабровського, згідно з якою особисті аспекти надмірної збудливості дитини є показниками основного зростання, готовності до розвитку та наявності таланту.

Польський психіатр і психолог Казімір Дабровський описав психологічні чинники, що, на його думку, пов'язані з позитивними наслідками після криз. Він назвав ці фактори *потенціалом розвитку*. Вони містять опис психологічної чут-

ливості, яку він назвав надмірною збудливістю. Так, К. Дабровський зауважив, що люди з сильною надмірною збудливістю переживають кризи сильніше, глибше й особистіше. Інтенсивне переживання криз створює можливість для свідомого та вольового «Я», включаючи переформулювання та репріоритизацію власних цінностей і переконань. Особистість формує новий образ власної ідеальної особистості. З цим ідеалом загальмовуються нижчі аспекти «Я» і підкреслюються вищі цілі та прагнення.

Серед емоційних характеристик обдарованих дітей, які завжди привертали увагу дослідників у галузі виявлення обдарованості, є гіперчутливість та гострота емоцій, оскільки такі діти виявляють надзвичайну чутливість до того, що відбувається в їхньому соціальному середовищі. Для більшості з них характерними є інтенсивні емоції у відповідь на ситуації та події, що з ними відбуваються. Теорія К. Дабровського виокремлює п'ять головних психологічних видів реакцій, які є істотними особистісними характеристиками і виступають рушійною силою обдарованості: психомоторна надзбудливість; сенсорна надзбудливість; інтелектуальна надзбудливість; надмірна уява та надмірна емоційність. Окрім того, К. Дабровський вважав, що людина, яка виявляє певний вид чи декілька видів надмірної збудливості – потенційно обдарована. Хоча ця теорія клінічна, а не теорія таланту, але вона відкриває можливості в цій сфері діагностики. Існує також Анкета надмірної збудливості (OEQ), що базується на теорії TDP та використовується в ОАЕ для ідентифікації обдарованих осіб.

Не менш цікавою та корисною інформацією є описана процедура діагностики обдарованих учнів для участі в програмах арабського фінансового фонду [3] охоплює три етапи ідентифікації. Перший етап називають *екранізацією*. Він призначений для розміщення якомога більшої кількості учнів, щоб не потрапити в дилему втрати тих, які мають право на підтримку. Цього досягають за допомогою ряду заходів, включаючи номінацію учнів учителями, батьками й однолітками або шляхом самовисування. Методи скринінгу містять контрольні списки, результати тестів, портфоліо, звіти вчителів та основну персональну інформацію. Наступним відбувається процес *звуження*. Цей етап має на меті визначити обдарованих учнів на основі конкретних критеріїв, використовуючи якісні та кількісні інструменти. Завершує процедуру етап *включення*: метою цього етапу є прийняття рішень щодо віднесення обраних на попередньому етапі учнів до освітніх програм, що відповідають їхнім можливостям, уподобанням та інтересам. Цей етап передбачає проведення особистих інтерв'ю та формування списків схильностей та інтересів.

Відрізняє набори засобів ідентифікації талановитих учнів те, що вони складаються з науково підтверджених інструментів, створених міжнародними експертами в галузі талантів, стандартизованих для середовища ОАЕ, інтегрованих в комплекти за певним віком, підготовлених для кожного етапу ідентифікації.

Таким чином, можемо узагальнити ключові відмінності, на які необхідно звернути увагу, впроваджуючи досвід ОАЕ. Підхід цієї країни до розвитку обдарованих учнів можна назвати *прагматичним*. Арабські вчені ґрунтовно дослідили світові результати вивчення концепцій обдарованості і взяли на озброєння найперспективніші теорії та практики, що довели свою ефективність.

Щодо розуміння феномену обдарованості, то араби найбільше використовують креативно-продуктивні теорії, в яких показниками обдарованості є досягнення в певних сферах діяльності, особливо таких, як природничі науки, математика, технологія, мови та лідерство. Не зупиняючись на визначенні обдарованості засобами діагностики когнітивної та мотиваційно-ціннісної сфери дитини також досліджуються менш розроблені на сьогодні підходи – ідентифікації за особливостями перцептивно-емоційної сфери (чутливість), загальної активності (збудливість) та соціальних відносин.

На відміну від української, освіта обдарованих учнів в ОАЕ належить до спеціалізованої освіти, куди зараховують і подвійно-виняткових дітей – обдарованих з певними вадами розвитку. Обдарованим учням пропонують цільові спеціалізовані освітні програми, під які розроблена спеціальна система ідентифікації. Ідентифікація обдарованих учнів передбачає розгалужену поетапну процедуру (скринінг, звуження, включення) з широким доступом через онлайн-заявку. Отже, освітня діяльність в ОАЕ з обдарованими дітьми структурована, веде до певного результату та має системний характер, а система ідентифікації обдарованих осіб, яку використовують арабські освітні центри, вирізняється новими прогресивними підходами та заслуговує на додаткове детальне вивчення.

References

1. Abdul Latif Mohammed Khalifa (2015). Gifted individuals: personal and behavioral characteristics. *Key issues in gifted education*. Mousa Al-Nabhan (Ed.). Dubai – United Arab Emirates. P. 121-184.
2. Emad Abdul-Rahim Al-Zaghoul (2015). Twice-exceptional gifted individuals *Key issues in gifted education*. Mousa Al-Nabhan (Ed.). Dubai – United Arab Emirates. P. 215-258.
3. Hamdan Bin Rashid Al Maktoum. *Foundation for Distinguished Academic Performance*. Retrieved from: <http://www.ha.ae/web/guest/home>.
4. *Key issues in gifted education*. Mousa Al-Nabhan (Ed.) (2015). Dubai – United Arab Emirates. 530 p.
5. Larisa V. Shavinina (Ed.) (2009). *International Handbook on Giftedness*. Part Two, Quebec, Canada, Springer Science +Business media B.V. 1539 p., P. 1479.
6. Ousha Ahmed Al-Mehairi (2015). The teacher and family's roles in dealing with gifted children. *Key issues in gifted education*. Mousa Al-Nabhan (Ed.). Dubai – United Arab Emirates. P. 259-300.
7. Saleh Radi Al-Shammari (2015). Spotting gifted students – recent development's *Key issues in gifted education*. Mousa Al-Nabhan (Ed.). Dubai – United Arab Emirates. P. 77-120.
8. Samar Habib Miqlid (2015). Counseling and mentoring gifted students: present and future *Key issues in gifted education*. Mousa Al-Nabhan (Ed.). Dubai – United Arab Emirates. P. 301-368.
9. Shakir Abdul-Hameed Suleiman (2015). Giftedness, creativity, innovation, and invention: relationships and issues *Key issues in gifted education*. Mousa Al-Nabhan (Ed.). Dubai – United Arab Emirates. P. 23-76.

Kovalova Oksana. Analysis of the United Arab Emirates Experience in Studying the Problem of Giftedness.

Summary.

The article presents the results of an analysis of the United Arab Emirates' theoretical attainments for the study of giftedness. The author examines the views of Arab scholars on the phenomenon of giftedness, characteristics of gifted children and ways of their identification. The main theories and concepts underlying the work with gifted children are outlined. The focus is on approaches that are not widely used in Ukrainian theory and practice. In particular, the author is considering the classifications of giftedness definitions, types of giftedness relation in childhood to creative results in adulthood, levels of creativity, areas of gifted children's differ from others; myths and facts about the characteristics of gifted students; categories of double exceptional children. The need for innovation in the process of identifying gifted persons is substantiated. The latest trends in finding alternative diagnostic tools, as well as innovative ways to increase the effectiveness of diagnostic techniques are highlighted. The achievements of Arab scholars in the field of preschool and primary school children identification are also noted. Much attention is paid to describing the Dabrovsky's theory basic ideas of positive disintegration, which is practically not applied in Ukrainian realities. The procedure for identifying the gifted children of Hamdan Bin Rashid Al-Maktoum's Center for Giftedness and Creativity is described. In conclusion, the author attempts to summarize and compare the Arab experience of studying the 'giftedness problem' with Ukrainian. Based on the analysis, she concludes that Arab scholars use a pragmatic approach to the study of the 'giftedness problem', bringing into the education of gifted students world-wide theories that have proven themselves in practice, especially supporting creative and productive concepts of giftedness. The author also acknowledges that the system of gifted

persons' identification used by Arab educational centres is characterized by new progressive approaches and deserves further detailed study.

Keywords: giftedness, creativity, identification of gifted persons, United Arab Emirates, Hamdan bin Rashid Al-Maktoum Foundation

Ковалева О.А. Анализ опыта Объединенных Арабских Эмиратов в изучении проблемы одаренности.

Аннотация.

В статье представлены результаты анализа теоретических достижений Объединенных Арабских

Эмиратов в изучении проблемы одаренности. Автор исследует представления арабских ученых относительно феномена одаренности, особенностей одаренных детей и способов их идентификации, а также делает попытку их обобщения и сравнения с украинскими подходами. Приведены основные положения теорий и концепций, на которых базируется работа с одаренными детьми. Описана процедура идентификации одаренных детей центра одаренности и творчества Гамдана ибн Рашида Аль-Мактума.

Ключевые слова: одаренность; креативность; идентификация одаренных лиц; Объединенные Арабские Эмираты; фонд Гамдана ибн Рашида Аль-Мактума.

Стаття надійшла до редколегії 28 листопада 2019 року

